

Uz godinu sv. Pavla

*Ivica Musa**

Vijest da je papa Benedikt XVI 28. lipnja ove godine u Bazilici sv. Pavla izvan zidina otvorio godinu posvećenu sv. Pavlu nije u široj javnosti izazvala pozornost koju zaslužuje. Obljetnica želi obilježiti dvije tisuće godina od rođenja Apostola naroda, za kojega se drži da je rođen negdje između 10. i 6. godine prije Krista.

A riječ je o temeljnoj ličnosti zapadne kulture. U priručnicima povijesti uz nje se obično navode naznake da je riječ o Židovu iz dijaspore, poznavatelju grčke kulture, ali revnom obdržavatelju Mojsijeva zakona. Pripisuje mu se, a katkada i predbacuje, da je helenizirao kršćanstvo, koje postaje sav njegov život, a na koje se obraća poslije faze žestokih progona u kojima je sudjelovao i osobno.

Po podrijetlu i kasnijem kozmopolitskom načinu života Pavla se lako može počastiti laskavim nazivom: građanin svijeta. No zanimljivo je da pored te upadljive sličnosti s korektnim globalizacijskim, multi-kulturalnim i anacionalnim profilom — koji se tako sugestivno proklamira — sv. Pavao nije »brand« koji bi se danas reklamirao. Štoviše, često je na meti povjesničara i istraživača različitih struka jer ima toliko toga što svojim djelom i svojom osobom kvari — predodžbe koje njegovim djelovanjem postaju obesnažene, jednostrane i prazne.

Mladi Savao je bez daljnega bio zanimljiv tip: čovjek vjere, neupitne vjere ota- ca, ali i čovjek grčkog jezika i naobrazbe. Susrećući Kristove učenike, doživljava ih kao razbijače jedinstva saveza svojega naroda i Jahve. Reagira obrambeno. Uvje- reno. Agresivno.

Ali paradoksalno, Savao nije progonitelj stran i odbojan slobodoumnicima ra- zličitih predznaka iz kasnijih stoljeća. Ne želi se negirati Savla, fanatika i funda- mentalista — što je neobično za vrijeme u kojemu su te dvije osobine obilježene kao smrtni grijeh društvenih odnosa — već se negira Pavla, obraćenika i prvaka kršćanske teologije. Obraćenjem je Pavao od stereotipnog revnitelja postao dru- gačiji, no ne manje istinski Židov, zahvaćenik, iskonski razumitelj i »dešifrador« tajne Saveza, što se dovršilo u životu njegova galilejskog sunarodnjaka, prezrenog od strane židovske nacionalne mesijanističke pobožnosti, ali i odbačenog od os- mišljavatelja helenističke mudrosti i čuvara rimske legalnosti.

Upravo je Pavao shvatio zajednički temeljni, egzistencijalni manjak ljudskih napora, čak i onih genijalnih, utjelovljenih u veličanstvenim zasadama židovske duhovnosti i grčko-rimske uljudbe i prava. Čovjek dviju kultura nazreo je i ko- načni doseg ljudskog zamašaja i domašaja tih kultura, naslutio dubinu krize koja se nudi ljudima u obliku lažne savršenosti i prividne sigurnosti: one duha, umjet- nosti, misli, društvene pravde.

I odgovor, kao rješenje koje je snagom svojeg obraćenja i apostolskog poslanja ponudio suvremenicima, sve je samo ne lagani recept komotnog samoprojektira- nja i nezahitjavnog prilagođavanja trenutku, okolnostima ili trendu. Ovdje je upra- vo sva zahtjevnost sv. Pavla: nasuprot mnogim intelektualno nametljivim gnostič-

* Mr. sc. Ivica Musa, Filozofski fakultet Družbe Isusove, Zagreb.

kim i prosvjetiteljskim nacrtima koji bi u hipu nekakvoga intelektualnog ili spiritualnog kairosa trebali donijeti sreću pojedincima i ljudskom rodu, Pavao nudi teži, ali životniji put: put umiranja prijetećim ograničenjima ljudskih zakona i predaja, ali i smrtnoj logici ljudske jednodimenzionalne spekulacije, te naviješta i svjedoči uskrsavanje novoga čovjeka po nacrtu kristocentričnosti, koji nema ništa zajedničko s pseudospoznajnim kruženjima po vlastitim predslojevima i podslojevima koja bi nas trebala dovesti do viših razina svijesti i znanja.

Pavao ne dovodi u pitanje znanje kao takvo, već spoznaju koja nema snagu promjene. Sve je znanje moralno pokazivo i svjedočko, moralni integritet je iskaznica spoznajnog zrijevanja, kao i društvenog djelovanja i autoriteta. Pavao, na prvi pogled mistik bez ostatka, začudo je najkonkretniji u imperativu da se dosegnuto duhovno mora utjeloviti u životu pojedinca koji se smatra kršćaninom i u stvarnosti zajednice koja se smatra Kristovom. Utjelovljenje je kamen temeljac njegove vizije koja od čovjeka traži puno, rekli bi mnogi i previše, polazna točka koja vuče naprijed, gore, gdje se nazire nebeska domovina, Kristovo kraljevstvo. U ovako zamišljenoj pedagogiji Pavao se pokazuje kao epohalni (pre)odgajatelj cijele jedne civilizacije koja je imala sve, ali joj je nedostajao prijelaz, transcendentalna kopča s vertikalom, ljudski moguća i božanski milosna i smislena. Kršćanska Europa koja će izrasti na temelju Evandjelja svoje će spekulativne konture dobivati iz Pavlovih pisama upućenih sasvim konkretnim, običnim novoobraćenicima po Maloj Aziji, Heladi, Rimu... Jačajući u vjeri Korinćane, Galaćane, Rimljane, sunarodnjake Židove, Pavao trajno kroz sva stoljeća snaži istu vjeru u Krista raspetoga, Židovima sablazan, poganima ludost, a pozvanima Božju silu i Božju mudrost.

Velika je poruka dramatičnog života sv. Pavla da je sinteza tako oprečnih elemenata njegova podrijetla i života moguća tek poslije obraćenja. Tek ono daje široki uvid u stvarnost svijeta kojemu je poslan. Na neki način je to ono što bi Pavao mogao značiti kršćanima današnjice, nama kršćanima koji smo si stvorili identitet premrežen tolikim podijeljenostima i nedovršenostima. Ponajprije, Pavlova godina je izvorni poziv na ekumensko traženje i približavanje. Pavao je na tragu svojih životnih dispozicija mogao ostati podijeljeni čovjek, zatvoren u обруč svoje tradicije. Njegovo je otvaranje postalo prototip kršćanskom posvemašnjem »katoličkom« davanju: »postadoh svima sve«, davanju koje ne uništava, već uvećava. Svi kršćani svijeta čitaju njegove poslanice poslane kršćanskim zajednicama njegova vremena i nadahnjuju se njima. Uistinu, njegovi smo suvremenici — po izazovima i oprekama koje nudi svijet, ali i po svježini i suvremenosti uzdaha kojim uzdiše svako stvorenje današnjice iščekujući otkupljenje. Imaju li danas kršćani snage prepoznati njegove poslanice kao usmjerenje za izgradnju autentične kršćanske zajednice nade, vjere i ljubavi u Krista Gospodina koji je pomirio sve? Ostaje inspiracija i želja da teolog Njegove milosti pomogne pomiriti i ujediniti njegove učenike. Jer nitko kao sv. Pavao nije tako uvjerljivo svjedočio da je to konačna volja Božja. Paradoks vjere koji razumijeva svijet pun apsurdna i daje mu nadu!